

Årgang 42 • Juni 2024

LEVENDE NATUR

I dette nummer Fantastiske vinderfotos af verdens vilde dyr • Arkitekt og billedkunstner: Lad naturen bestemme! •
Kontrollerede brande skal redde Australiens koalaer • 5 særprægede og unikke naturoplevelser i Danmark

WORLD WIDE FUND FOR NATURE

er en privat og uafhængig organisation, der arbejder for at løse globale natur- og miljøproblemer.

WWF arbejder over hele kloden, hvor WWF Verdensnaturfonden er den danske afdeling.

Formålet med WWF's arbejde er at sikre naturen som livsgrundlag for mennesker og dyr.

Læs mere om WWF Verdensnaturfonden på wwf.dk.

WWF Verdensnaturfonden
Svanevej 12
2400 København NV
Tlf.: 35 36 36 35
E-mail: wwf@wwf.dk
Giro 500-2001

Ansvarshavende redaktør
Tobias Høgsberg

Redaktør
Maria Houen Andersen

E-mail til redaktionen
m.andersen@wwf.dk

Art direction
Signe Marie Ohrt

Forside
photosbyash

Tryk
All Graphic

Oplag
15.500

En optimists sidste bekendelser

For syv år siden, da jeg startede som generalsekretær i WWF Verdensnaturfonden, fik jeg lidt af et chok. En af mine bedste venner kaldte mig – med et glimt i øjet – for 'Doctor Doom'. Jeg blev chokeret, fordi jeg faktisk er verdens største optimist. Alligevel skal jeg være ærlig at sige, at min ven det forår lagde øre til rigtig mange nedslående nyheder om naturen.

Måske kan du genkende følelsen, og måske er du også typen, der kan finde på at give lange tirader om naturens ringe tilstand. For ja, lad os bare være ærlige; verdens natur var – og er stadig – i store problemer. Heldigvis er det ikke for sent at gøre noget ved det, og det er deraf min ukuelige optimisme stammer.

Denne sommer stopper jeg efter syv år som generalsekretær for WWF Verdensnaturfonden, og jeg synes, at vi i den grad har fået syn for sagen. Et nyt studie i Science Magazine bekræfter det, vi allerede ved: At det virker, når vi aktivt beskytter naturen på land og i havet. Vores naturbevarende arbejde virker. Vi bremser biodiversitetstabet og forbedrer biodiversiteten væsentligt med de rette indsatser.

Det kan vi selvfølgelig ikke gøre uden jeres støtte – og derfor er det også godt nyt for naturen, at WWF Verdensnaturfonden nu ikke bare er verdens største naturorganisation - vi har også flere danske projekter end nogensinde før. Det glæder optimisten. Og hvor har vi reddet meget natur sammen.

Vi har blandt andet stillet borgerforslaget til den nye klimalov, bidraget til at store danske virksomheder har reduceret deres plastikforbrug, etableret nye bæredygtige varekæder for fisk og soja, genetableret moser, skove og muslingerev i Danmark, plantet tusindvis af træer i troperne og reddet enorme arealer i Asien, Afrika og Amazonas fra motorsave og bulldozere.

Det er jeg stolt af. Selvom jeg har valgt at stoppe, vil mit hjerte altid banke for WWF Verdensnaturfonden. Derfor vil du også fortsat høre mig sige til venner, familie og alle der vil lytte:

“Husk nu, at det ikke er for sent. WWF Verdensnaturfonden er i fuld gang med at vende udviklingen og skabe en bedre planet for verdens planter og dyr – og mennesker for den sags skyld. Men der er stadig plads til flere optimister i flokken.”

Jeg håber, du vil sige det samme!

Gode naturhilsner

Bo Øksnebjerg

Bo Øksnebjerg
Generalsekretær, WWF Verdensnaturfonden

Se, hvordan du gratis giver magasinet til en ven på bagsiden.

04 3 gode nyheder

Tusindevis af skildpadder reddet

06 Når ild redder liv

Kontrollerede flammer er nyt våben mod megabrande

14 Bliv klog på

Derfor er klodens migrerende arter i store problemer

37 Et vildt tal i fokus

Lad græsset stå for sommerfuglene

41 Konkurrence

Tegn dit bedste sommerminde, og vind

43 Spot på pindsvin

Derfor skal vi tælle igen i august

38

Aktiviteter i det fri

Lad børnene tænde bål og røre i gryden

© Jonathanfiskov-photography

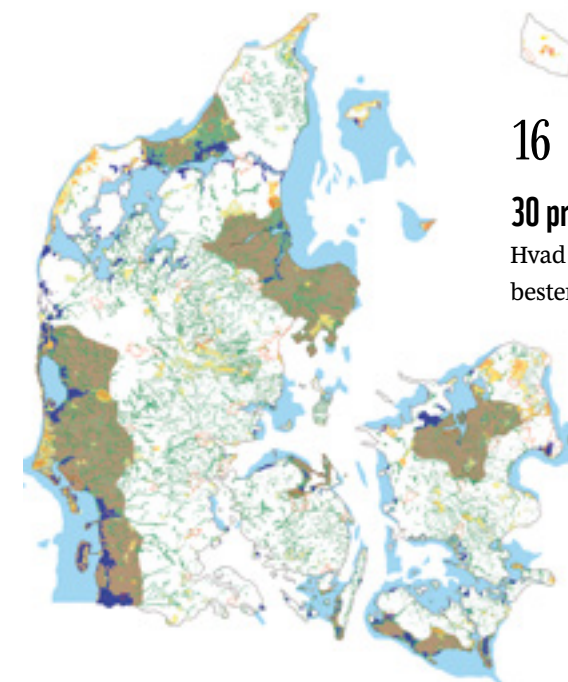

22

Foto i verdensklasse

Smugkig på vinderne af Wildlife Photographer of the Year 2024

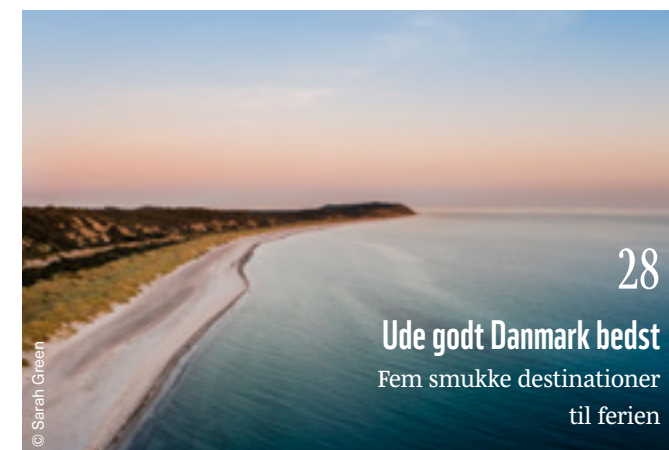
© Amit Eshel, Wildlife Photographer of the Year

16

30 procent mere natur

Hvad nu hvis naturen bestemte ...

28

Ude godt Danmark bedst

Fem smukke destinationer til ferien

© Sarah Green

© Brent Stirton / Getty Images / WWF-UK

3 gode nyheder for naturen og de vilde dyr

Tekst af Kiki Lynggaard

Takket være din støtte kan vi arbejde i hele verden for at beskytte og bevare vilde arter.

1

10.000 HAVSKILDPADDEREDER BESKYTTET

Fire ud af de syv arter af havskildpadder findes i sydøstasiatiske Malaysia, men de er i voldsom tilbagegang.

Skildpadderne er blandt andet truet af klimaforandringer, fiskenet og illegal handel – også med skildpaddernes æg. I 2022 lykkedes det WWF at presse på for et forbud mod salg af de truede skildpadders æg. Vi iværksatte samtidig et beskyttelsesprogram, som blandt andet indebærer patruljering på strandene, hvor skildpadderne laver deres reder.

Sidste år lykkedes det os og lokale patruljer at beskytte hele 10.000 skildpadde-reder. Det er fantastiske nyheder!

2

SØNDERJYSK SKOV UDPEGET TIL HOTSPOT FOR FLAGERMUS

I Søgaard Skov-området i Sønderjylland har lokale flagermusentusiaster i Dansk Flagermus Forening observeret op mod elleve forskellige arter af verdens eneste flyvende pattedyr. Det er imponerende mange taget i betragtning, at der findes 17 flagermusarter i Danmark.

Adskillige flagermusarter er i tilbagegang eller decideret truede. Men flagermusens tilstedeværelse er en vigtig indikator for et sundt økosystem, og området kan derfor bruges til at blive endnu klogere på, hvad der får flagermusen til at trives.

WWF Verdensnaturfonden har sammen med Dansk Flagermus Forening udpeget området ved Søgaard Skov til flagermus-hotspot. Her vil vi undersøge og kortlægge forekomsten af flagermus i området. Sammen med Naturstyrelsen vil vi desuden opsætte flagermus-kasser og udforme to særlige vandreruter, hvor interesserede danskere kan blive klogere på de specielle dyr ved hjælp af infotavler og guidede ture.

Der bliver mulighed for blandt andet at spotte brunflagermus i fremtiden i området ved Søgaard Skov.

© Andreas Andersen

3

BJØRNESEKREDE AFFALDSSPANDE BESKYTTER DYR OG MENSKER

Baile Tusnad er én af Rumæniens mindste byer, men også den by med flest besøg fra bjørne. Byen er bogstavelig talt omgivet af bjørne. Der lever over 6.000 bjørne i Rumænien, og i bjergbyen Baile Tusnad er det ikke usædvanligt, at en bjørn vandrer rundt mellem husene, tager får fra marken eller roder i byens affaldscontainere. Skovene, hvor bjørnene ellers lever og finder føde, bliver nemlig mindre og mindre.

Tab af levesteder er den primære årsag til de mange sammenstød mellem bjørne og mennesker i den lille by.

“Det er ikke antallet af bjørne, der er problemet, men håndteringen af brunbjørnebestanden,” fortæller Cristian-Remus Papp, der er koordinator for vilde arter i WWF Rumænien. Derfor har WWF i Rumænien med stor succes igangsat et projekt, der ved hjælp af blandt andet elektriske hegn, bjørnesikrede affaldsspande og farvemærkning af de lodne gæster skal holde bjørnene ude af byen. 🐾

© Michel Gunther / WWF

“Ilden bringer livet tilbage til vores land”

Tekst af Kiki Lynggaard

I Australien forenes fortid, nutid og fremtid, når Quandamooka-folket beskytter naturen og de truede koalaer med kontrollerede naturbrande og topmoderne droneteknologi.

nordjyske Aalborg sidder Kenneth Geipel og hans partnere i firmaet Robotto, der arbejder med droner og kunstig intelligens. De er med deres egne ord ‘en flok nørder’ med en iværksætterdrøm. For få år siden var det nyopstartede firma tæt på at gå konkurs, men så fik Robottodrengene en idé.

Ved at bruge kunstig intelligens til at afsøge skovbrande og registrere dyr i landskabet kan teknologien nemlig bidrage til at afhjælpe én af verdens største kriser: naturkrisen.

“Én af de store udfordringer i naturbevarelse er mangel på data, så man kan forvalte dyrestande korrekt. Computere og kunstig intelligens kan bidrage til at skaffe den data og dermed danne grundlag for de rette indsatser,” fortæller direktøren for Robotto Kenneth Geipel.

Nogle helt særlige koalaer

Tusindvis af kilometer fra Aalborg flyver Robottos droner rundt over den østaustralske ø Minjerrabah. Over de op til 50 meter høje eukalyptustræer genkender den kunstige intelligens koalaer, der gemmer sig i trætoppene og er usynlige for det menneskelige øje fra landjorden. Det vender vi tilbage til.

På øen, der er på størrelse med Langeland, findes omtrent 1.000 koalaer. Her har dyrene levet i årtusinder isoleret fra Australiens øvrige koalaer. Derfor er de genetisk helt særegne, og så er de tilmed stort set fri for de sygdomme, som ellers plager moderlandets koalaer.

Mens koalaerne kan leve en relativt beskyttet tilværelse på Minjerrabah, gør ølivet dem samtidig mere udsatte over for naturbrande, der er en naturlig og uundgåelig del af det australske økosystem. Omgivet af vand har koalaerne ingen steder at flygte hen, når brandene hærger øen. Og med blot 1.000 koalaer tilbage i Minjerrabahs natur er de særligt sårbare over for ukontrollable naturbrande, der kan gøre uoprettelig skade på bestanden.

Klimaforandringer giver større naturbrande

Store naturbrande er ikke ualmindelige på Minjerrabah, der rammes omtrent hvert femte år. Brandene påvirker op mod halvdelen af øens areal og kan gøre stor skade på natur og dyreliv. Ligesom i resten af Australien er naturbrandene på Minjerrabah blevet hyppigere, større og ikke mindst mere ukontrollable i takt med, at klimaforandringer forårsager højere temperaturer og længerevarende tørkeperioder.

“De her ‘megabrande’ er forårsaget af et varmere og mere tørt klima. Men de skyldes også en større mængde brandbart materiale i naturen,” fortæller Tanya Pritchard, der er specialist i naturbevarelse for WWF Australien.

WWF ARBEJDER FOR AT REDDE DE SIDSTE KOALAER

Samarbejdet med dronevirksomheden Robotto og Quandamookafolket på Minjerrabah er langt fra den eneste indsats, vi har i Australien.

I 2019 og 2020 udbrød der voldsomme brande. Derfor iværksatte vi en akutindsamling med det formål at samle penge ind til arbejdet for at redde dyrene, hjælpe de tilskadedkomne samt genopbygge levestederne. Danskerne og WWF sendte over en million kroner afsted.

Vi etablerede blandt andet en akut-patrolje, der ledte efter savnede og sårede dyr og støttede lokale dyrlæger med udstyr.

Efter mange års arbejde på at få koalabestanden tilbage på ret køl, bliver der nu etableret en ny nationalpark ved navn Great Koala National Park på den australske østkyst mellem Brisbane og Sydney. Den står klar til brug i 2025. WWF har arbejdet tæt sammen med myndighederne og lokale naturorganisationer for at gøre den nye nationalpark til virkelighed.

Vi arbejder nu på at sikre yderligere 175.000 hektar beskyttet område til koalaerne.

Hun forklarer, at naturen på Minjerrabahs har forandret sig de sidste to hundrede år. Hvor man tidligere kunne gå tværs over øen i et åbent landskab, er naturen nu anderledes tæt og ufremkommelig. Skovbunden er dækket af bevoksning og tør plantevækst – eller det, som Tanya Pritchard kalder ‘brandbart materiale’. Den tætte og tørre bevoksning tillader naturbrande at sprede sig hurtigt og udvikle sig ukontrollabelt. Men sådan har det ikke altid været.

Quandamookaernes kulturelle ild

For at forstå forandringen i Minjerrabahs natur er det nødvendigt at skruetiden et par hundrede år tilbage. Da europæerne ankom til Australien omkring år 1800,

38-årige Ryan Kucirek tilhører Quandamooka-folket og er en del af organisationen Quandamooka Yoolooburrabee Aboriginal Cooperation (QYAC). Ryan Kucirek foretager kulturelle afbrændinger som en metode til at bevare og genoprette naturen.

© Vanessa Barnett / WWF-Australien

“Projektet bidrager med vigtig viden og læring om håndtering af ild, der kan implementeres bredt og hjælpe ikke bare koalaer, men også en lang række andre arter i Australien.”

– Tanya Pritchard, WWF Australien

Kenneth Geipel fra den aalborgensiske virksomhed Robotto introducerer dronerne for WWF og Quandamooka-folket.

var Minjerribah beboet af Quandamookafolket. I mere end 20.000 år har quandamookaerne brugt en helt særlig metode til at forebygge store, ukontrollable skovbrande og beskytte øens dyre- og planteliv. Metoden kaldes ‘kulturel afbrænding’, og fænomenet dækker over en række mindre, kontrollerede afbrændinger i skovbunden, der beskytter mod ukontrollabel spredning af naturbrande.

Med koloniseringen af Australien blev den oprindelige befolkning i vid udstrækning fordrevet fra deres land og forhindret i at udføre deres skikke og traditioner. Derfor har kulturelle afbrændinger stort set ikke været brugt i århundreder, og det har ændret naturen, så den i dag er mere udsat for ‘megabrande’.

Men det vil nutidens quandamookaer ændre på.

En af dem er 38-årige Ryan Kucirek. Han tilhører Quandamooka-folket og er en del af organisationen Quandamooka Yoolooburrabee Aboriginal Cooperation (QYAC), der arbejder på at genrejse quandamookaernes traditioner og beskytte folkets kultur på Minjerribah.

“For mig handler kulturel afbrænding om at passe på landskabet og forsøge at bringe det tilbage til, hvordan det engang så ud,” fortæller han. Ryan Kucirek er en del af det QYAC-team, der foretager kulturelle afbrændinger som en metode til at bevare og genoprette naturen, sikre levesteder for øens dyr og skabe grobund for en række planter, der er forbundet til det oprindelige folk.

“Ilden bringer livet tilbage til vores land,” som han udtrykker det.

I WWF Australien arbejder man tæt sammen med landets oprindelige befolkning om deres unikke viden om naturen og den tusind år gamle metode til naturbeskyttelse.

“Efter brandene i 2019 og 2020 er der kommet mere fokus på at give de oprindelige samfund mulighed for igen at bruge kulturel afbrænding,” fortæller WWF’s Djarra Delaney. Han er specialist i forvaltning af den oprindelige befolknings land. “En slem naturbrand ødelægger habitater og balancen i økosystemet. Men kulturel afbrænding er en god brand, der skaber balance i naturen,” forklarer ham.

Ild er koalaernes største trussel

De fleste af os husker de ekstreme brande, der hærgede Australien i 2019 og 2020. Det var nogle af de værste naturbrande i Australiens historie og stod på i månedvis. Billederne af den brændende bush, forbrændte kænguruer og koalaer, der desperat forsøgte at finde en vej ud af flammerne, brændte sig bogstaveligt talt ind på nethinderne

verden over. Enorme områder blev forkullet i brandene, og ilden påvirkede millioner af dyr. For koalaerne blev naturbrandene det år et afgørende vendepunkt.

“Brandene ødelagde flere millioner hektar af koalaernes levesteder, og op mod 60.000 koalaer blev berørt af ilden. Som et direkte resultat er koalaerne på den australske østkyst nu klassificeret som truede,” fortæller Tanya Pritchard. Hun er leder af WWF-projektet ‘Koalas Forever’, der har som mål at fordoble antallet af koalaer i landet inden 2050.

Mens de enorme ‘megabrande’ er den største trussel mod koalaer på Minjerribah, tyder alt på, at de kulturelle afbrændinger kan være én af løsningerne på at vende tilbagegangen for den ikoniske art – ikke bare på øen, men i hele det østlige Australien.

“Intense brande har en større påvirkning på koalaerne end de kontrollerede kulturelle afbrændinger, der er meget langsomme og ‘køligere’. Kulturelle brande når ikke op i trætoppene, hvor koalaerne gemmer sig,” forklarer Tanya Pritchard.

Fortid møder nutid

Når QYAC-teamet skal foretage kulturelle afbrændinger, foregår det i vinterhalvåret og allerhelst om natten eller i de tidlige morgentimer. Her er temperaturen og luftfugtigheden lavest, hvilket skaber de bedste betingelser for langsomme brande med lav intensitet. Det er med andre ord brande, der adskiller sig markant fra naturbrandene, der opstår om sommeren og med deres meterhøje flammer, intense varme og voldsomme røg gør stor skade på naturen og dyrelivet.

Arbejdet med kulturelle afbrændinger er en tidsrejse tilbage i quandamookaernes historie, for meget viden er gået tabt over årene og skal genintroduceres til de nye generationer. Men ny viden er også nødvendig i en moderne verden, hvor særligt klimaforandringerne og koalaernes hastige tilbagegang har ændret betingelserne for de kulturelle brande markant.

Og så er vi tilbage ved aalborgensiske Robotto og den hypermoderne droneteknologi. Før quandamookaerne i dag antænder den traditionelle ild, sender de Robottos droner i luften for at kortlægge området for koalaer. Dronerne bidrager med viden om ildens påvirkning på koalaerne, som var utilgængelig for quandamookaernes forgængere.

“Vi kan bruge dronerne til at undersøge området før brandene, så vi ved, hvor koalaerne er. På den måde kan

“En slem naturbrand ødelægger habitater og balancen i økosystemet. Men kulturel afbrænding er en god brand, der skaber balance i naturen.”

– Djarra Delaney, WWF Australien

vi ændre vores taktik, vente på ændrede vindretninger og stoppe ilden, inden den når koalaerne,” fortæller Ryan Kucirek, der er ledende droneoperatør i QYAC. På én nat kan QYAC-teamet bruge dronerne til at lokalisere op mod 60 koalaer.

“Al hjælp, vi kan få til at forbedre vores afbrændinger, er velkomne,” siger han.

En hjælpende hånd til naturen

For de nordjyske droneiværksættere er det tilfredsstillende bogstavelig talt at opleve deres teknologi komme ud at flyve og gøre en forskel i den virkelige verden.

“Jeg synes, det er fedt at se snitfladen mellem oldgamle traditioner og topmoderne teknologi,” fortæller Kenneth Geipel, der selv har været på Minjerrabah for at møde Quandamookafolket og introducere droneteknologien.

“Kombinationen af droneteknologi og kontrollerede naturbrande har da også potentiale til at gøre en forskel – ikke kun på Minjerrabah, men for naturbevarelse i hele det østlige Australien,” forklarer WWF’s Tanya Pritchard.

“Projektet bidrager med vigtig viden og læring om håndtering af ild, der kan implementeres bredt og hjælpe ikke bare koalaer, men også en lang række andre arter i Australien.”

Tak til QATO Fonden for at gøre projektet muligt. 🌱

Sanglærken og elefanten leder efter steder at leve

Tekst af Mai-Britt Noe

Sanglærken er et eksempel på en af de migrerende arter, der trues af manglen på levesteder. Sanglærken trækker ofte syd på om vinteren. Bestanden af sanglærker er gået meget tilbage, og den er i dag fredet.

© Shutterstock / Martin Pelánek / WWF

Næsten halvdelen af verdens migrerende arter er i tilbagegang. Det viser FN's rapport, som udkom tidligere på året. WWF's Jacob Fjalland gør dig klogere på, hvordan WWF hjælper de milliarder af rejsende dyr.

Jacob Fjalland er innovationsdirektør i WWF Verdensnaturfonden, hvor han i mange år også har været miljøfaglig chef.

Hvad er en migrerende art?

Migration i dyreriget er et fascinerende fænomen. I takt med at sæsonerne skifter, bevæger fisk, fugle, krybdyr, insekter og pattedyr sig mellem forskellige geografiske områder og tilbagelægger lange og til tider abnorme afstande. Eksempler på migrerende arter er ålen, sanglærken, elefanter og pukkelhvalen.

Hvad truer dem?

Det er især manglen på levesteder. De migrerende arter er afhængige af mindst to forskellige levesteder, og ofte har de brug for steder på deres vej, hvor de kan tage føde til sig. Så når de steder forsvinder eller bliver meget mindre, så går det især udover de migrerende arter.

Rapporten *State of the Worlds Migratory Species* bliver præsenteret som chokerende.

Hvorfor er migrerende arter vigtige?

Migrerende dyr bidrager i høj grad til at skabe balance i de kredsløb, de indgår i. Derfor skal vi tage tilbagegangen alvorligt. Dyrene spreder plantefrø og næring, når de bevæger sig fra naturområde til naturområde og er med til at forme det landskab, de bevæger sig i. Desuden spiller mange migrationsdyr i havet en vigtig rolle for klimaet, fordi de vedligeholder havmiljøer, der optager CO₂.

Hvad kan vi gøre for at vende udviklingen?

FN's nye rapport om verdens migrerende arter er chokerende, men desværre en god indikator for, hvor slemt det står til. Derfor er der brug for handling nu. Vi skal beskytte og genoprette de levesteder, som migrerende arter er afhængige af for at kunne yngle, finde føde og hvile. Her bør der ikke mindst være fokus på verdens vådområder, som mange migrerende fugle- og fiskearter er afhængige af.

Hvad gør WWF?

Det kræver først og fremmest en international indsats, da migrerende arter netop er kendetegnet ved, at de rejser på tværs af lande. Og nogle af dem endda kontinenter. Derfor arbejder WWF for internationale initiativer. Senere på året mødes verdens lande til biodiversitetskonferencen COP16 i Colombia. Her presser WWF fortsat på for en større, bedre og hurtigere indsats for at stoppe tabet af biodiversitet i hele verden. 🌱

FN: Så galt står det til

- Hver femte migrerende art er i fare for at blive udryddet.
- Milliarder af dyr foretager hvert år migrationsrejser.
- Næsten alle fisk på den såkaldte CMS-liste, er truet af udryddelse – inklusiv trækhajer, rokker og stør. Det er menneskelig aktivitet, der driver den drastiske tilbagegang!
- CMS står for 'Konventionen om beskyttelse af migrerende arter af vilde dyr'.

**KAMPEN OM PLADSEN:
SÅDAN FÅR VI 30 PROCENT
MERE NATUR I DANMARK**

Aldrig før har vi haft så lidt natur i Danmark, og aldrig har så mange danske dyre- og plantearter været truede og i fare for at uddø. Heldigvis kan vi vende udviklingen. Det har Danmark forpligtiget sig til. I alt skal 30 procent af Danmarks natur være effektivt beskyttet i 2030.

At vende tilbagegangen af arter og få mere biodiversitet kræver plads. Men hvor skal pladsen komme fra?

I en artikelserie giver vi ordet til mennesker, der har et bud på, hvordan naturen får mere plads i et land som Danmark, hvor vi kun har 1,6 procent beskyttet natur på land og 1,9 procent beskyttet natur på havet.

Arkitekt Stine Poulsen og billedkunstner Camilla Berner har arbejdet på fem visioner om et grønnere Danmark, hvor naturen får lov at bestemme.

Hvordan ville Danmark se ud, hvis der var skove rundt om alle større byer i stedet for firesporede motorveje, og grønne korridorer af vild natur skar gennem byerne? Her giver Akademiraadets arkitekter og billedkunstnere deres bud på et grønnere Danmark.

Hvad nu hvis ... NATUREN kom i første række?

Tekst af Maria Houen Andersen. Foto af Jonas Lysholt Ejderskov.

Natur er blevet ren matematik. Procenter og udregninger. Er 100.000 hektar lavbundsjord nok til at mindske Danmarks CO₂-udslip og nedbringe det med 70 procent? Er 12 procent svaret på, hvor meget vi skal reducere landbruget?

Det er tid til at løfte blikket fra regnepulten og starte et andet sted.

“I mange år har naturen været underlagt menneskenes behov og planlægning. Vi vil gerne vise et grønnere Danmark, hvor det er naturen, der får lov at tale og har fået førsteprioritet,” starter arkitekt Stine Poulsen, da vi interviewer hende og billedkunstner Camilla Berner i Akademiraadets rådssal på Kongens Nytorv.

Vi skal tale om de fem utopier, som de to har skabt sammen med udvalgets medlemmer; Heine Skjerning, Jacob Kamp og Maria Finn. På det store langborg ligger printede A3-ark med farverige Danmarkskort. Kort, som umiddelbart ligner vores velkendte Danmark, men som – ved nærmere eftersyn – er ganske nye versioner.

Nogle vil kalde dem vilde og radikale. De er imidlertid ment som et indspark i en debat, der er kørt fast, fortæller de to udvalgsmedlemmer.

“Nogle gange skal der helt ny inspiration til at løse op og komme videre. Derfor kommer vi med et bud på, hvordan vi kan leve i en anden sameksistens med andre arter og vores natur. Vores fem utopier er en total gentænkning af, hvordan vi anvender det danske landskab,” forklarer Camilla Berner. Hun er udvalgsleder og kan fortælle, at de i udvalget sidder tre arkitekter og tre billedkunstnere. De arbejder som selvstændige kunstnere og arkitekter, men er udpeget af Akademiraadet for en toårig periode, fordi de alle har en særlig faglig viden om natur og miljø eller har særlig erfaring i landskabs- og byplanlægning. Deres virke for udvalget går i hovedtræk ud på at skrive udtalelser, svare på høringer og bistå Akademiraadet med at rådgive, når for eksempel en stor energiø er på tegnebrættet, en kommune skal anlægge en grøn kile eller i forbindelse med Lynetteholm i Københavns Havn. →

Hvad Danmark består af

At de fem medlemmer valgte at gå et skridt videre og tænke i fem nye, visuelle bud på et grønnere Danmark, var et supplement til deres arbejde, som de fandt nødvendigt.

“Det var en god anledning, nu hvor vi har så meget pres på arealerne i Danmark. Vi ville gerne genbesøge, hvad det danske landskab faktisk består af,” siger Camilla Berner.

En stor del af udvalgets arbejde gik med at dykke ned i de fysiske, geologiske og biologiske strukturer i det danske landskab.

Pointen er, mener de to medlemmer, at vi har glemt at kigge på det, der ligger lige for.

“På nuværende tidspunkt har vi en rangfordeling, hvor naturen til enhver tid skal underlægge sig vores behov og anvendelse. Vi har tænkt, hvorfor ikke se på de forhold, der allerede er i landskabet, og bruge dem bedst muligt?” spørger Stine Poulsen.

“For eksempel har vi arbejdet med et kort over istidslandskabet. På det kan vi se, at størstedelen af Vestjylland består af næringsfattige, sandede jorde, der hvor heden lå, før den blev opdyrket. Opdyrkningen af Vestjylland og heden var en ingeniørmæssig bedrift i 1800-tallet, men det skete og sker med mærkbare omkostninger, fordi jordene er magre. Samtidig er der værdifuld og unik natur i området, blandt andet på grund af jordbundsforholdene.”

Lad landskabet tale

Fordi jordene er næringsfattige, kræver de med andre ord ekstra gødning og vanding. Det er ikke bæredygtigt. Derfor peger de i utopierne på, at store områder i Vestjylland kunne udlægges til sammenhængende vild natur, der forbinder de små og fragmenterede naturområder med høj biodiversitet. De store naturområder skulle plejes af får, køer og heste, som giver os det kød, vi har brug for. Og hoveddelen af danskerne skulle flytte til byerne for at koncentrere vores aftryk på færre kvadratmeter.

“Det kunne være én måde at frigøre endnu mere plads til naturen på,” siger Stine Poulsen.

KUNSTENS STEMME

Akademiraadet er statens rådgiver i kunstneriske spørgsmål inden for billedkunst og arkitektur. Det er et uvildigt organ, der skal rådgive på tværs af regioner og kommuner. Det består af arkitekter og billedkunstnere.

Vild natur overruler trafikken

De andre kort giver blandt andet et fremtidsblik ind i, hvordan Danmark kunne se ud, hvis vi slukkede for drænene, lægger en ring af skov rundt om vores byer eller lader grønne korridorer skære gennem vores landskab i et fast gitter på 25 kilometer.

De siger det selv. At det kan virke vildt og meget radikalt, hvad de foreslår med deres fem kort, men historisk set kan radikale ændringer i vores måde at indrette os på som samfund godt lade sig gøre, argumenterer de.

“Generationer før os har lavet enorme omvæltninger, haft store visioner og gennemført dem. Se på jordreformen i 1919, hvor jorden skiftede hænder fra få jordbesiddere til mange mindre bønder. Det var en stor omvæltning,” siger Stine Poulsen.

Derfor spørger vi i utopierne til, hvordan vi i fremtiden skal anvende det danske landskab, og hvordan vi kommer hen til et grønnere Danmarkskort. “Vi har været optaget af at skabe rum for den gode samtale og debat om de nødvendige forandringer, vi står overfor. Danmark har forpligtet sig til at nå de europæiske mål med 30 procent mere natur, hvilket ikke er en hel nem opgave,” siger Stine Poulsen.

“Tænk nu, hvis vi skaber en grøn infrastruktur ækvivalent til vores motortrafikinfrastruktur for at skabe biologisk sammenhæng,” siger Camilla Berner. “Som vi har indrettet os nu, er naturen så fragmenteret, at langt de fleste danske arter af dyr og planter er i stor tilbagegang.”

“Ja, vi oplever tab af biodiversitet i hele verden, men vi er dybt afhængige af naturen. Det har vi måske i nogen grad glemt. Og det er egentlig noget af det, vi gerne vil minde om med de her kort,” supplerer Stine Poulsen.

De ved godt, at deres utopier måske provokerer nogen. Til det svarer Camilla Berner:

“Alle har interesse i, hvordan vi forvalter vores land. Alt efter om du er sommerhusejer, landmand eller kæmper for biodiversiteten. Det vil være forskelligt, hvem der føler sig udfordret eller inspireret, alt efter hvilket kort man kigger på. Derfor er det også vigtigt, at et uvildigt organ som os giver inspiration til, at vi tænker ‘hvad nu hvis’. For hvad nu hvis de her utopier ville bringe os et bedre sted hen? Hvad nu hvis mennesker, planter, dyr og andre organismer, som vi skal leve sammen med, i virkeligheden ville trives bedre? Hvad nu hvis ...”

OVER DE NÆSTE SIDER KAN DU SE AKADEMIRAADETS FEM BUD PÅ ET GRØNNERE DANMARK →

Vestjylland skal være én stor nationalpark

EN UTOPI OM ET DANSK LANDSKAB I BALANCE

Danmark er efter sidste istid overordnet præget af to meget forskellige geologiske situationer. Vest for israndslinjen (der hvor isen gik til under sidste istid) er landskabet præget af forholdsvis næringsfattige sandede jorde, hvor heden lå før, den blev opdyrket. Øst for linjen er jorden fed og fuld af næring til at dyrke planter/afgrøder/skov. Vestjyllands og hedens opdyrkning var en ingeniørmæssig bedrift i 1800-tallet, men det skete og sker med store omkostninger. Når jordene er så dårlige, som de er, skal de uafledigt vandes og gødes for at give afgrøder – det hænger ikke sammen.

Så hvad nu hvis vi udlagde hele Vestjylland til natur. Én stor nationalpark, der virkelig ville batte noget, vidstrakte hede- og skovarealer, lade Vadehavet få frit spil til dynamisk at æde af kysten med nye strandenge til følge, slippe de store åer fri, hvor laks og smelt kunne boltre sig.

Vi flytter til byerne og koncentrerer vores aftryk på færre kvadratmeter, hvilket frigør plads til mere fælles natur. Vi skal ikke for en hver pris holde liv i alle små flækker og hendøende provinsbyer, flertallet vil på sigt bo i færre og mere koncentrerede byområder. I stedet for med næb og kløer at kæmpe imod en udvikling, der sker alligevel, hvad så med at tage den positive vinkel og kigge på alle de fordele, der er ved det – både i forhold til det, de enkelte byer kan tilbyde af uddannelse, erhverv og kultur, hvordan færre byer lettere kan betjenes af effektiv offentlig transport, og hvor meget mindre asfalt vi er nødt til at bruge til et mindre, men mere koncentreret vejnet. →

Store skove rundt om alle større byer

SKOVE SOM RINGE PÅ VANDET

Hvad nu hvis der lå en ring af skov rundt om alle større byer i Danmark? Skov der også spreder sig ud i landet og binder eksisterende skov sammen til større naturområder. For at komme dertil tager vi i fremtiden toget frem for bilen, og når vi skal uden for Danmark, lader vi være med at flyve og tager i stedet nattog.

Lige nu eksisterer motorvejsringe rundt om vores større byer, som vi benytter, når vi skal ud i naturen. Men en anden mulighed er, at skoven spreder sig som en ring omkring byerne, så vi kan nå skovene til fods, på cykel, med S-tog eller bus – uden bilen.

Skovene er verdens lunger og et effektivt middel til at hive kulstof ud af atmosfæren. At plante en ring af skov rundt om hver by i Danmark ville således bidrage til den nødvendige proces, som klimatilpasningen er, og samtidig berige bylivet med naturområder på nært hold til rekreation, motion og samvær.

Vild natur skal skære gennem veje og byer

VISION FOR EN ØGET BIODIVERSITET

Vi har valgt, at infrastruktur overruler natur. Infrastrukturen og den høje prioritering af indtjening på landbrug former vores landskaber. Veje skaber forbindelser for mennesker, men klipper samtidig landskabet i stumper og stykker.

Hvad nu hvis vi ophørte med at lade infrastruktur overrulle landskab og natur.

Danmark opdeles af et stort grid med cirka 25 kilometer mellem hvert skæringspunkt. Alle linjer gennem landskaberne afbryder alle andre strukturer. Griddet udgøres af vild natur. Veje og byer bliver skåret igennem af smukke og livgivende korridorer. Jernbaner og få, store veje graves i tunneler under korridorerne.

Dæmninger, værfter og diger skal fjernes

VISION FOR MOSAIKLANDSKABER

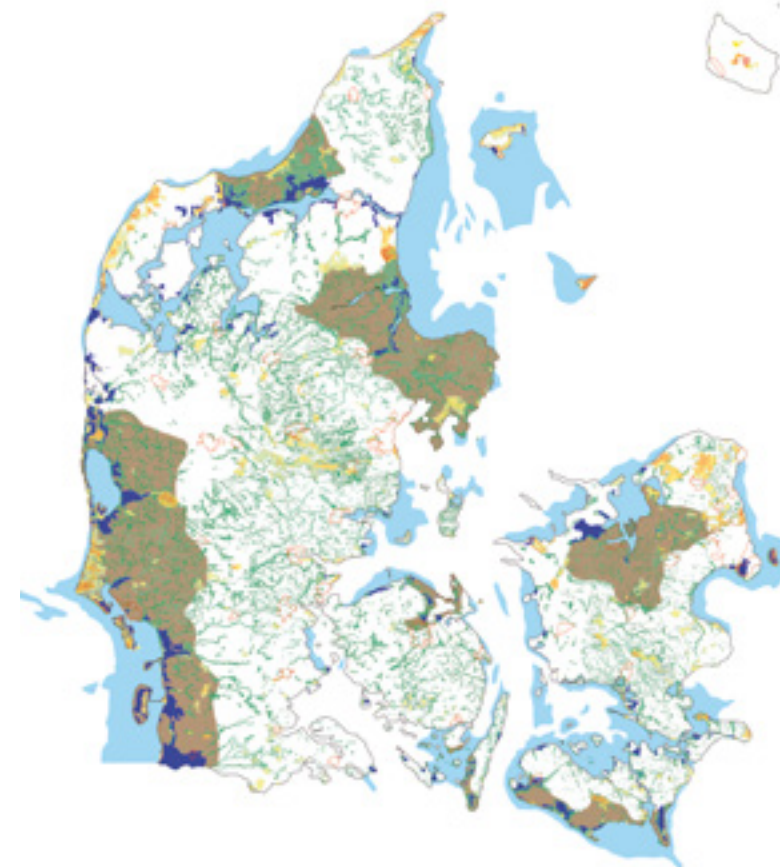
I de kystnære landskaber har dyr, planter og naturtyper nogle steder udviklet en høj biodiversitet. I dag er billedet fragmenteret. Der er enge, der er svære at opdyrke, og er drænet og gødet for at skabe marker på næringsfattig jord.

Hvis vi vil ændre trusselsbilledet, må vi forholde os til naturens dynamikker og helhedsbilledet. Ved at indrette os med naturen i de særlige kystnære landskaber kan vi finde veje til reduktion af CO₂-udledning, biologisk mangfoldighed og tilpasning til nye vandstande.

Beskyttelse af veje, byer og kulturmiljøer er en del af mosaikken, hvor dæmninger, værfter og diger danner nye strukturer. Vi må acceptere, at nogle af de kystnære områder vil blive oversvømmet, da beskyttelsen vil være omkostningsfuld.

Her er lavbundsjordene af betydning. De vil kunne oversvømmes og forbindes med de nye blå pletter fra havvandsstigninger og bidrage til reduktion af CO₂-udledningen. Næringsfattige lavbundsjord med lavt næringsindhold og -tilførsel er første skridt, da de sandsynligvis vil give den største effekt.

Nye kystnære skovområder skal på den lange bane bidrage til mindre sandflugt, variation i naturindholdet og CO₂-binding

Sluk for drænenene, og lad vandet bestemme

LAND MED BLÅ LANDSKABER

Hvad nu hvis man overlod lavbundsområderne til vandet og fugten, slukkede for drænenene (sparede elektricitet) og lod arealerne udfolde sig i mere naturlige processer. Som i forlængelse af andre eksisterende naturkvaliteter blev til store sammenhængende naturforløb. Hvad nu hvis de berørte byer tillod mere vand og indrettede sig i en ny samhørighed med flere planter, åløb og gadekær. Og vi fremadrettet helt undlod at bygge, hvor der er vådt. Hvad nu hvis vi kørte uden om de vådeste områder i stedet for lige hen over dem.

I lavbundsgrunden findes på sigt en vigtig ressource til højere biodiversitet og endog en CO₂ lagring. 🌿

Natureren set med

Stop op, og lad dig betage af årets bedste natur- og dyrefotos kåret på verdensplan.

Her får du et lille udsnit af de smukke og tankevækkende vinderfotos fra udstillingen

Wildlife Photographer
of the Year 2024.

ØSTRIS FOTOGRAFENS

Du kan se alle vinderbillederne sammen med de øvrige finalister på Statens Naturhistoriske Museum netop nu og frem til 8. september 2024.

UGLEHUS

af Carmel Bechler, Israel

Vinder af *Young Wildlife Photographer of the Year* samt vinder i kategorien 'Unge fotografer 15-17 år'

Carmel Bechler finder adskillige slørugler i en forlædt betonbygning tæt ved en befærdet vej.

Carmel og hans far vendte tilbage til stedet, hvor de året før havde set en slørugle, og nu brugte de familiens bil som fotoskjul. Carmel fik mest muligt ud af det naturlige lys og brugte en lang eksponeringstid til at fange lyssporet fra de forbi passerende biler.

Israel har verdens tætteste bestand af slørugler. Som led i et nationalt projekt er der opsat redekasser nær marker for at tilskynde fuglene til at yngle dér. Det har reduceret landmændenes brug af pesticider, fordi uglerne jager gnavere, som æder såsæd og afgrøder.

Lokation: Hof HaSharon, Israel

LIVET PÅ KANTEN

af Amit Eshel, Israel

Vinder i kategorien 'Adfærd: Hvirvelløse dyr'

Amit Eshel overværer et dramatisk sammenstød mellem to mellemstilige stenbukke.

Amit klatrede op til et godt udsigtspunkt på en klippetop, listede sig langsomt nærmere og brugte sit vidvinkelobjektiv til at afbilde opgøret mellem to mellemstilige stenbukke mod den dramatiske baggrund. Kampen varede omtrent et kvarter, før den ene han kapitulerede, og de to skiltes uden nogen alvorlige skader.

Op til brunsttiden bliver en del af hannens pels mørkere, og halsmusklerne bliver kraftigere. Rivaler rejser sig på bagbenene og støder hovederne så hårdt sammen, at hornene nogle gange knækker.

Lokation: Zin-ørkenen, Israel

FOTOREPORTAGE

© Amit Eshel, Wildlife Photographer of the Year

© Karine Aigner (3), Wildlife Photographer of the Year

DE VÆRGELØSE

af Karine Aigner, USA

Vinder i kategorien 'Bedste fotoreportage'

Karine Aigner dokumenterer de årlige jagtkonkurrencer i Texas, USA.

For nogle amerikanere er jagt på vilde dyr en hobby. I Texas er der stramme regler for jagt på arter betegnet som 'vildt', men nogle rovdyr såsom rødlosser, pumaer og prærieulve er ikke beskyttede af lovgivningen og må dræbes når som helst og med hvad som helst.

I denne fotoreportage dykker Karine ned i de konkurrencer og stævner, der fejrer drabene på disse ubeskyttede og udskealdte arter og undersøger forholdet mellem dyr og mennesker.

Lokation: Texas, USA

DET SIDSTE ÅNDEDRAG

af Lennart Verheuveel, Holland

Vinder i kategorien 'Havet: Det store billede'

Lennart Verheuveel viser en strandet spækhuggers sidste øjeblikke. Spækhuggeren lå på siden i brændingen og havde ikke langt igen. Den var ellers blevet reddet, men strandede snart efter igen og døde. En undersøgelse afslørede senere, at den ikke bare var alvorligt underernæret, men også meget syg.

Forskning har vist, at spækhuggere i europæiske farvande har verdens højeste koncentrationer af PCB i kroppen. De giftige stoffer er nu forbudte, men findes i havets fødekæder i mange år efter, hvor de svækker immunforsvaret og skader forplantningsevnen hos hvaler, marsvin og delfiner.

Lokation: Cadzand-Bad, Zeeland, Holland

© Lennart Verheuveel, Wildlife Photographer of the Year

© Laurent Ballesta (1), Wildlife Photographer of the Year

LEVENDE NATUR · JUNI 2024

DEN GYLDNE HESTESKO

af Laurent Ballesta, Frankrig

Fotoet 'Den gyldne hestesko' er en del af fotoserien 'Den gamle sømand' af Laurent Ballesta, Frankrig. Hovedvinder af *Wildlife Photographer of the Year* samt vinder i kategorien 'Bedste portfolio'.

Laurent Ballesta gik på jagt efter dolkhvaler i det fredede farvand ud for Pangatalanøen i Filippinerne.

Havbiolog og fotograf Laurent Ballesta har viet sit liv til at udforske havet og åbenbare dets vidundere for os gennem sine fotos. Han har stået i spidsen for en række store ekspeditioner, der har budt på videnskabelige mysterier og dykkermæssige udfordringer. Resultatet har været billeder helt uden sidestykke.

Den tretornede dolkhale har levet på Jorden i over 300 millioner år. Nu er den truet af ødelagte levesteder og rovfiskeri. Dyret er stærkt eftertragtet for sit blå blod, der bruges til at spore dødelige bakterier i vacciner. I de beskyttede farvande ud for Pangatalan er der håb om, at de kan overleve.

Lokation: Pangatalanøen, Palawan, Filippinerne

Der er sommer, sol og særpræget natur i Danmark

Tekst af Kiki Lynggaard

En dansker sætter i gennemsnit et klimaaftryk på 13 tons om året. Det er dobbelt så meget som en gennemsnitlig verdensborger. Særligt vores ferier til udlandet med fly får CO₂-barometeret til at sprænges. Derfor har vi bedt fem eksperter give deres bedste tips til hver deres unikke naturområde i Danmark.

UDE GODT, HJEMME BEDST

Hvis den globale temperaturstigning skal holdes under 1,5 grader, skal hver verdensborgers CO₂-udledning årligt være under 3.000 kilo i 2030 og 1.000 kilo i 2050. I dag udleder den gennemsnitlige danske 13 tons CO₂

Kilde: Den Grønne tænketank Concito

© Sarah Green

Anholt har nogle af Danmarks bedste strande.

TIP

SPOT EN SPÆTTET SÆL

I 'Sælspotten' ved grænsen til sælreservatet findes en kikkert, som er til fri afbenyttelse. Hvis du er heldig, kan du sågar opleve en sælfødsel. Spættet sæl føder unger fra slut maj til start juli.

Husk at respektere dyrene og holde god afstand.

© Peter Ruijs - stock.adobe.com

Der er al mulig grund til at kigge inden for vores egne grænser, når ferien skal planlægges. Strand, hav og storslåede naturoplevelser findes nemlig ikke kun under fjerne og eksotiske himmelstrøg, som du kan nå med fly. Danmark rummer faktisk det hele.

“Vi har en tendens til at glemme al den fantastiske natur, som Danmark har, fordi vi ikke har så meget af den. Men vi skal huske den danske natur, og vi skal ikke mindst huske at opleve den, mærke den, dufte den og røre den. Når vi gør det, er vi nemlig mere bevidste om naturen og passer bedre på den. Og det har dansk natur virkelig brug for,” siger Anne-Kristine Sverdrup, der er seniorspecialist i WWF Verdensnaturfonden.

Selv holder Anne-Kristine Sverdrup ferie på Samsø hvert eneste år. Det vender vi tilbage til.

En natur præget af havet

Intet sted i Danmark er der mere end 50 kilometer til havet, og med mere end 8.500 kilometer kystlinje er den danske natur i høj grad præget af hav. Står sommeren på badeferie er det derfor oplagt at blive i Danmark, der både rummer over 100 meter brede strande ved Vesterhavet og små, skjulte klippestrande på Bornholm.

Men havet byder på andet end hvide sandstrande. Havet skaber nemlig grobund for helt unik natur, vindblæste skove og paradys for fugle.

Foruden havet er det danske landskab også i høj grad formet af istiden. Det ses for eksempel i det Sydfynske Øhav, der for nylig blev optaget som Unesco Global Geopark, på Anholt eller på Samsø. Istiden har skabt unikke landskaber, hvor man kan nyde udsynet over den smukke natur og de vuggende bølger omkring Danmarks mange øer.

Vi har spurgt fem eksperter på hver deres naturområde om at guide os og jer læsere til nogle af de helt særlige naturoplevelser, som Danmark har at byde på.

Rigtig god tur!

- Anholt
- Vadehavet
- Det Sydfynske Øhav
- Tisvilde Hegn
- Nordby Bakker

Besøg sælparadiset på Anholt

Midt i Kattegat ligger Anholt, en af Danmarks mest isolerede øer med kun 150 faste beboere. Mennesker fylder med andre ord ikke meget på øen, til gengæld har naturen masser af plads.

Én af øens faste beboere er Morten Abildstrøm, der arbejder med naturpleje og er opsynsmand på sælreservatet 'Totten'. Og han er ikke i tvivl om, hvorfor du skal tage den lange rejse til Anholt.

“Hvis du vil have fred og ro, og vil du et sted hen, hvor der ikke sker en skid, så skal du tage til Anholt,” siger Morten Abildstrøm.

Størstedelen af Anholts areal er dækket af Nordeuropas største lavhede – også kendt som Ørkenen. Det specielle tilnavn skyldes, at der ud fra danske standarder kun falder en ret lille mængde regn, mens der til gengæld er meget solrigt.

Ørkenens planteliv afspejler derfor de særlige livsbetingelser, og her kan du se planter som sandhjælme, marehalm og adskillige arter af lyngplanter. I lavninger, hvor vandet samler sig, vokser der spiselige planter som tranebær, mosebølle og pors. Du må gerne plukke bærrerne til eget brug, og pors kan du for eksempel bruge i snaps.

Sælernes paradys

Måske du bemærket, at Anholt har form som en sæl? Øen er da også et sandt paradys for sæler!

På spidsen af Anholt finder du sælreservatet, der er et fredet område. Om sommeren kan der opholde sig op mod 1.000 sæler i reservatet. Det er ikke ualmindeligt at se sælunger ligge alene på stranden, men bare rolig, de er ikke blevet forladt. Spættet sæl kan ikke dige i vand, så mens moderen er i havet for at finde føde, venter sælungen på stranden.

Gåturen til sælreservatet er på ti kilometer og går gennem Ørkenen. Pak en stor madpakke og masser af vand, og gå afsted! Du skal ikke være bange for at fare vild, for øen er ikke større, end at du altid kan finde kysten. →

Se havørnen spise morgenmad ved Vadehavet

Naturen er foranderlig, og det opleves på helt nært hold i Vadehavet. Her kan man nemlig med det blotte øje se forandringen flere gange i døgnet, når vandstanden stiger og falder i Danmarks største tidevandsområde.

Når vandstanden falder, blotlægges havbunden. Det skaber grobund for en enorm algeproduktion, og det er bunddyrene vilde med. Der er så mange hjertemuslinger i sandbunden, at man kan mærke dem under fødderne.

“For børnefamilien er det et fantastisk hav, fordi der er så meget liv og ingen fare på færde på grund af det lave vand. Man kan blandt andet fange og se muslinger, krabber og fladfisk i vandet,” fortæller Klaus Melbye. Han er direktør for Vadehavscentret og naturvejleder gennem 32 år.

Vadehavet er kendt for sine trækfugle. To gange om året er der seks til syv millioner fugle i området, hvor de opholder sig i træktiden, der varer fra marts til maj og igen fra august til oktober.

Vidste du? Den sølvgrønne plante stilkløs kilebæger har sit helt eget insektsamfund. Hele syv insekter lever kun på og af stilkløs kilebæger. Planten kan ses i Vadehavet.

VI HJÆLPER SORTTERNEN MED AT YNGLE

Da WWF i 2022 søsatte 100 redeflåder til sortternen, var der blot 50 til 80 ynglende par tilbage i Danmark. I samarbejde med Nationalpark Vadehavet, Tønder Kommune og Naturstyrelsen har WWF nu bidraget til, at langt flere unger kommer på vingerne. Allerede sidste år gav projektet pote, og der blev observeret mere end 60 ynglende par alene i Vadehavsområdet.

© Ola Jennersten / WWF-Sverige

TIP

SE EN HAVØRN SPISE SÆL TIL MORGENMAD

Da Klaus Melbye var knægt, var der næsten ingen havørne i Danmark. I dag er der omkring 100 havørne i Vadehavet, og hvis du tror, de kun spiser fisk til morgenmad, så kan du godt tro om igen ...

“Om sommeren kan man tage på en sælsafari og opleve havørnene spise sælhvalpe, der ligger på stranden. Havørnene flyver ud hver morgen og napper en sæl til morgenmad,” fortæller Klaus Melbye. Velbekomme.

© Tandrup Naturfilm

Tidevandsrenderne, kaldet loer, giver marsken sit helt eget særpræg.

GUIDE

De Fynske Alper, nord for Faaborg.

Det sydfynske øhav byder på sjældne fugle og blomster

Det Sydfynske Øhav er et stort, alsidigt og fantastisk naturområde, der for nylig er blevet udpeget til Unesco Global Geopark.

Uden for Svendborg findes et istidslandskab, der aldrig har været opdyrket eller forstyrret. Lene Sanderhoff er naturvejleder i området, og hun holder særligt af stedet, der kaldes Rødme Svinehaver. Her blomstrer fantastiske og fascinerende planter. Som det eneste sted på Fyn kan man her se guldblomme, der blomstrer i juni måned. Her vokser også bakkegøgelilje og skovgøgelilje, begge danske orkidéer, der er fredet og derfor ikke må plukkes.

I det sydfynske øhav findes et væld af fugle. For eksempel kan man i sommerhalvåret se rødrygget tornskade, der har en ret særpræget metode til at opbevare sin føde.

“Fuglen er glad for humlebier og større insekter. Den spidder dem på en tjørnebusk, så den har et helt lager af mad,” fortæller Lene Sanderhoff.

Kommer man til området Bøjden Nor i vinterhalvåret, kan man se troldeander, der overvintret i tusindvis. →

Klokkefrøen er en lille springpadde. Den har korte ben og øjne, der sidder højt på hovedet.

© Marek R. Swadzba - stock.adobe.com

TIP

HØR KLOKKEFRØEN KVÆKKE PÅ AVERNAKØ

Klokkefrøen er at finde på flere af øerne i det Sydfynske Øhav. De findes for eksempel på Avernakø, fortæller Lene Sanderhoff, og her kan man høre deres særlige kvækken, der lyder som kirkeklokker.

Tisvilde Hegn strækker sig langs Kattegatskysten fra Tisvildeleje til Asserbo.

Besøg trolde skoven i Tisvilde Hegn

“I Tisvilde Hegn er skov blandet med lysåbne arealer og hede. Her vokser løv- og nåletræer sammen med skovfyr. Til sammen giver det en helt særlig artsrigdom i området,” fortæller Ditte Olrik, der er biolog hos Naturstyrelsen.

Som det eneste sted i statsskovene finder man her det lille insekt *Allandrus undulatus* – en bille på omtrent tre millimeter. Dens ringe størrelse gør den naturligvis svær at spotte, men så er det godt, at du i stedet kan kigge efter rødrygget tornskade, natravns eller sortstrubet bynkefugl, hvilke blot er nogle af de mange spændende fuglearter, du kan finde i området.

I Bøllejungen er der særligt artsrigt, og i området, der er kendetegnet ved vekslende skovdække, hede og vand, kan man opleve et væld af salamandre og guldsmede.

© Daniel Willadsen dypfoto.dk

TIP

TAG PÅ TUR TIL TROLDESKOVEN

“Bedst kendt er Tisvilde Hegn nok for Trolde skoven – en samling træer, der befinder sig helt ud mod nordkysten. Træernes særprægede og trolde lignende udseende har givet området sit tilnavn,” fortæller Ditte Olrik.

“Man mener faktisk, at Trolde skoven ser ud, som den gør, fordi den er blevet påvirket af det svære klima med salt, vejr og vind, og det har gjort den ekstra modtagelig for helt særlige arter af svampe og insekter,” siger biologen.

Hvis vejret er til det, kan du nyde en strandtur lige neden for skoven, når skovturen er slut.

© Ann Jørgensen - VisitNordsjælland

Nordby Bakker sender jer tilbage til vikingetiden

Nordby Bakker på Samsø er et fantastisk istidslandskab, der i dag er fredet. Her veksler landskabet mellem højder og dale, som blev skabt for titusinder af år siden.

I dag er området fantastisk at vandre i, og så knytter sig et væld af eventyr og sagn til områdets mange løjerlige stednavne. Du kan blandt andet bestige Samsøs højeste punkt Ballebjerg eller dykke ned i Troldehullet eller Troldkonedalen.

WWF Verdensnaturfondens seniorspecialist i dansk natur, Anne-Kristine Sverdrup, besøger ofte Samsø og Nordby Bakker, og Møgelskår er klart blandt hendes ynglingsnaturlokaliteter i Danmark. Hun kommer ofte i Nordby, der blev grundlagt i vikingetiden. Her nyder hun den spektakulære natur og udsynet over havet. Fra toppen af bakkerne kan man nemlig spejle ud over Kattegat og blandt andet se Tunø.

“Det er imponerende at gå tur i det enorme område og nyde naturen, udsigten over havet og føle sig som en meget lille prik i historien og ikke mindst i naturen,” siger Anne-Kristine Sverdrup.

I bakkerne vokser mange sjældne planter som bakkenellike, gul evighedsblomst og hjorte-rod. I juni og juli kan man være heldig at spotte sommerfuglen sortåret hvidvinge, der er en af mange sommerfuglearter i bakkerne. 🐞

Det bakkede landskab er perfekt til en vandretur.

© VisitSamsø / Jeanette Philippsen

TIP

SE PÅ VIKINGEFÅR I NORDBY BAKKER

Nordby Bakker er græsset af en helt særlig fårace, der har rødder mere end tusinde år tilbage i tiden.

“Gutefår er en helt særlig race, som minder meget om vikingetidens får. De er meget hårdføre, og det er ikke ualmindeligt at se dem drikke saltvand,” fortæller Anne-Kristine Sverdrup.

Fårene er fredelige og ufarlige, men respekter dyrene, og hold afstand.

© VisitSamsø / Jeanette Philippsen

ACAI - AMAZONAS SUPERFOOD

Acai-bærret er et af 'de sjældne gode historier' i kampen for at bevare Amazonas. Det mener Luiza Rabelo, der er skov- og klimaspecialist i WWF Verdensnaturfonden. Bliv klogere på det lille, sunde bær lige her.

Superfood

Siden begyndelsen af 2000-tallet er acaibærret blevet en kommerciel succes, fordi det siges at have en høj sundhedsværdi. Det udgør desuden føde for mange dyr i Amazonas, blandt andet fugle og gnavere.

To centimeter

Det er størrelsen på et acaibær. De plukkes fra acaipalmen (Euterpe oleracea), der oprindeligt vokser langs floder i Sydamerikas Amazonregnskov. Bærrene høstes både vildt og i plantager. Acai bruges blandt andet til juice og is.

Redder regnskov

Acaibærrets globale popularitet har givet fattige lokalsamfund omkring Amazonas et alternativ til skovfældning. I stedet for at rydde skoven og anlægge kvægproduktion kan de tjene penge på at høste acaibær – uden at ødelægge skoven.

Biodiversitet er et must

Palmerne, som acaibærrene gror på, er afhængige af Amazonas' biodiversitet for at kunne bære frugt. Hvis der anlægges plantager med mange palmer, falder produktiviteten betydeligt. Så produktionen af acaibær afhænger af, at der også er andre træsorter.

15.000 ton

Så stor var Brasiliens acaieksport i 2021. I 1999 var den kun 60 kg. Det er en eksplosiv vækst, som både giver muligheder, men også risiko for overudnyttelse. Derfor har virksomheder, der importerer acaibær, et ansvar for at sikre ansvarlige sociale forhold i produktionen. WWF arbejder også for at sikre en bæredygtig produktion af acai.

Befolkningen får et valg

Den store udfordring i forhold til afskovning er, at den levende skov har mindre værdi end jorden uden skoven. Men med et globalt marked for acaibærret kan det nu betale sig for lokalsamfundet at høste dem. Det giver rent faktisk befolkningen en valgmulighed.

Et vildt tal i fokus

© Jonas Lysholdt Ejdervskov / WWF-Denmark

93%

Så mange flere sommerfugle kan du finde i haver, hvor græsset får lov at gro. Det viser et nyt studie, der som det første nogensinde giver et videnskabeligt bevis på, at vildere græsplæner øger antallet af sommerfugle. Det er seks års sommerfugleobservationer i 600 britiske haver, der nu bringer gode nyheder til dovne haveejere om at lade græsslåmaskinen blive i skuret. Særligt de haver, der var omgivet af omfattende landbrug, tiltrak mange sommerfugle – op til 93 procent flere sommerfugle. De haver, der lå i byområder, fik 18 procent flere sommerfugle, hvis ejerne lod græsset stå.

Psst ... for at give et godt levested for sommerfuglelarver skal langt græs efterlades til slutningen af september eller oktober, før det klippes let.

← Dyk ned i studiet.

**DET ER BØRNEENS TID
TIL AT RØRE I GRYDEN**

Det Danske Spejderkorps har begået en grøn kogebog sammen med Haver til Maver, som kalder på hygge, fællesskab og gode minder i naturen. Den kan sagtens bruges af andre end spejderne. (En familie på fire halverer bare ingredienserne på listen, da alle opskrifter er til 10 personer.)

Vi bringer her et uddrag og mulighed for at vinde bogen.

© Jonathanfiliskov-photography

Sådan tilbereder I mad over bål

Tekst af Det Danske Spejderkorps og Haver til Maver

Børn skal have lov til at tænde bål, vælge opskrift og bestemme, hvor maden skal spises. Plads og medbestemmelse skaber nemlig modige børn. Her kommer en miniguide til at tænde op under sommerens bål og lave mad sammen.

Der er sjældent noget så hyggeligt som at tænde bål og sidde med familie og venner og nyde synet og duften ved skov eller strand. Det skulle lige være at tilberede et lækkert måltid mad over bålet. Selvom I egentlig sagtens kan lave mad på bål året rundt, så er sommeren alligevel det allerbedste tidspunkt.

Hvis I har børn, er det vigtigt, at der er afsat god tid, så madlavningen foregår i børnenes tempo og med tid til at eksperimentere, fejle, grine og lære i fællesskab. Når børn får plads og medansvar, skabes der oplevelser, der sætter spor. Så husker de smagen af klatkager med karde-momme sukker en tidlig og lidt råkold morgen ved bålet og den sang, de fandt på, mens de skar kartofler og porrer i passende stykker til suppen. Minder, der får dem til at længes ud i den natur, de samtidig får mere lyst til at passe på. Så find et godt sted at lave jeres bål, og kom i gang.

© Det Danske Spejderkorps og Haver til Maver

Tips og tricks til det gode setup

Tænk bålstedet som en del af et større område, hvor I kan lave noget lækkert mad sammen.

Det første, I skal have etableret, er bålstedet. Men inden I kaster jer over brænde og økse, så prøv at se bålpladsen lidt fra oven.

- Er der god plads omkring bålet? Og god afstand til beplantning og andet, der kan gå ild i? Sørg for, at I vil kunne slukke bålet igen.
- Er der et bord et eller et sted, hvor maden kan forberedes, snittes og hakkes?
- Er der et sted, hvor I kan sætte maden fra på, når den er færdig? →

Derfor er et bålkomfur smart

Bålkomfur kommer i mange former og størrelser og bliver mere og mere udbredt. Et bålkomfur er i princippet en tønde med en åbning, man kan putte brænde i og med plads til, at man kan sætte en gryde eller pande oveni. Gryden står mere sikkert og stabilt end på bål, og det kan være lettere at arbejde med, fordi gryden kommer op i højden.

Et bålkomfur er også langt mere bæredygtigt end et bål. Al energien fra bålet går direkte op i grydens bund, og derfor bruger man væsentlig mindre brænde til madlavningen. Man kan lade en ret stå og simre i timevis over lidt gløder. Det er også let og hurtigt at tænde op i et bålkomfur. Endelig gør skorstenen, at røgen ledes væk. Til gengæld er bålkomfur ikke supernemt at have med på tur.

© Chris Martin Bahr / WWF

Vær tålmodige med ilden

Et bål består af tre elementer: varme, brænde og ilt. Hvis de tre ting er tilstede, så kan I lave et bål. Hvis I ikke er trænet, tager det en halv time at få bålet tændt. Der skal være nogen, der passer bålet og sørger for optænding og andre, der henter mere brænde, kløver og finder kvas. Man kan let komme til at kvæle ilden, fordi man sætter en gryde ned i bålet. Det kan hjælpe at sætte gryden op på en sten, et stativ af metal eller en rist, der ikke vipper, så der kan komme ilt til bålet.

© Det Danske Spejderkorps og Haver til Maver

Bålet har en livscyklus

Til optænding er birkebark svær at slå. Brug det gerne sammen med kvas og meget tynde grene. Så fyldes der på med større stykker, efterhånden som ilden får fat. Brænde er ikke bare brænde, men det vigtigste er, at brændet er tørt. Generelt er gran og fyr gode at tænde op med, mens bøg og eg brænder godt og kan bruges for eksempel, når man skal lave et glødebål. Undgå brænde fra pil, hylt og poppel, der får bålet til at ryge ekstra meget.

Tænk dit bål i tre faser: nyfødt, teenager og voksen. Når du starter et bål, skal du være over det, som var det en baby, der konstant skal passes på. Når ilden har godt fat, og du har lagt lidt større brænde på, skal det have lov til at passe sig selv lige som en teenager, så der kan blive dannet lidt gløder.

I mellemtiden kan du begynde at forberede det næste brænde. Når brændet lægges på, kan du betragte bålet som en voksen, der passer sig selv. Det er også her, at madlavningen og bålet kan kobles sammen. Det nytter ikke, at du er klar med et velfungerende bål, hvis du ikke også er klar til at bruge det til at lave med på. Typisk kan man sige, at det tager omkring en time fra opstart af et bål, til at det er klar til madlavning. Dertil skal du lægge indsamling og hugning af brændet, hvis du først skal ud at finde det.

GODT BRÆNDE TIL BÅLET

- Fyr og gran: god til optænding – giver ikke gode gløder.
- Birk: god til optænding – giver ikke gode gløder.
- Bøg: stor masse – godt til glødebål.

Pas på naturen!

- Husk at tænde bål med omtanke, så hverken mennesker, vilde dyr eller naturen kommer noget til.
- Det er tilladt at tænde bål på allerede etablerede bålpladser i de offentlige skove. Det er også tilladt at lave små bål på stranden, dog ikke i klitterne.
- Tænd altid kun bål steder, hvor der ikke er fare for, at ilden kan sprede sig til træer, planter eller bygninger. I meget tørre somre er det ofte bedst helt at undgå åben ild, især nær heder og plantager.
- Når I forlader et bål, er det vigtigt, at I rydder godt op efter jer. Dæk for eksempel aldrig et ulmende bål på stranden til med sand, da gløderne kan varme sandet op og dermed forbrænde en barfodet strandgæst. Det gælder i øvrigt også, hvis I bruger engangsgrill, som efterlader sig et glohed aftryk.
- Sørg for, at bålet er helt slukket, inden I forlader området – hæld gerne vand på, og ryd op efter jer til glæde for naturen og de næste besøgende. 🌿

© Ulf Huett Nilsson/Johner/Rizau Seapix

KONKURRENCE

For børn: Tegn dit bedste sommerminde, og vind

Tag et billede af din tegning, og send den i en mail til redaktør Maria Andersen på m.andersen@wwf.dk. Så er du med i konkurrencen om at vinde kogebogen: **Ild, Mad og Fællesskab. Grønne retter til børn og unge**, som vi udlodder i samarbejde med Det Danske Spejderkorps og Haver til Maver.

Vi trækker lod om tre eksemplarer i starten af juli, og vinderne får direkte besked.

Kære Levende Natur
Mit spørgsmål lyder: Hvorfor er vombatters lorte firkantede?

Stor hilsen Frederik, seks år, Islands Brygge

Kære Frederik
 De får deres tervingeform i de sidste to meter af tyktarmen. Nogle afsnit er meget stive og har stærke muskler, andre er mere elastiske. Når tarmen skubber afføringen ned mod numsen, trækker musklerne i tarmen sig sammen og afsnører afføringen i kugler, der med tiden får deres tervingeform, mens vandet fjernes. Og her ligger de lidt som perler på en kæde, før de slipper ud i den friske luft.

“Måske er lortene firkantede for at sikre, de bliver liggende.”

Vombatter afmærker deres levesteder med afføring, som de lægger i store bunker – og de lægger mange, op til 100 om dagen. Måske er lortene firkantede for at sikre, de bliver liggende. Runde lorte ville bare rulle væk.

Bedste hilsner Jørn

Kære Jørn
 I foråret var jeg i Frankrig, og her så jeg en kolonne af larver, der marcherede i en lang række. Jeg har aldrig set eller hørt om dette fænomen, men jeg gætter på, at de efterligner en slange for at undgå at blive spist?

Med venlig hilsen ‘Skovelskeren’

Kære Skovelsker
 Det er en flok processionsspindere, du har mødt. Der er flere arter, og hos dem alle vandrer larverne i lange kæder fra det træ, hvor de åd sig store i blade, og til et sted, hvor de kan grave sig ned og forpuppe sig.

Larvernes hår er både sylespidse og giftige, og ved at vandre sammen i flok kan de sikkert afskrække de fleste rovdyr. Jeg har ikke tænkt på det før, men selvfølgelig vil det også hjælpe at ligne en slange.

Larvehårene kan give alvorlige udslæt og endda alvorlige allergiske reaktioner. Det gælder også for dyr, så hold hundesnuder på sikker afstand. Skulle det gå galt, kan man fjerne tøj, som hårene kan sidde i, og vaske med sæbe. I svære tilfælde må man tale med lægen.

Herhjemme ser vi stadig oftere de voksne natsommerfugle af arten ege-processionsspindere, især hanner, som er fløjet hertil sydfra, og det er nok bare et spørgsmål om tid, før den bliver en dansk art. På Bornholm, især ved Dueodde, lever fyrre-processionsspinderen, men det kræver lidt held at se den. Er man heldig, skal man huske at være forsigtig og holde afstand.

Bedste hilsner Jørn

HAR DU ET SPØRGSMÅL TIL BIOLOGEN?

Send spørgsmål og navn til m.andersen@wwf.dk – så kan det være, at du får svar i næste magasin.

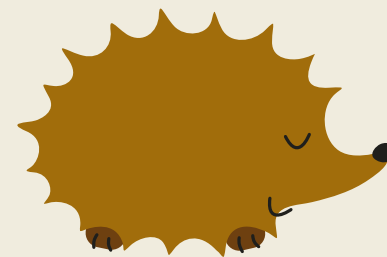
“Skulle det gå galt, skal man fjerne tøj, som hårene kan sidde i, og vaske med sæbe.”

Jørn Madsen, biolog og researcher hos WWF Verdensnaturfonden

3 vigtige om Danmarks pindsvin

Tekst af Maria Andersen

2

Bliv ved med at tælle

Pindsvinene er i tilbagegang mange steder i Europa – blandt andet i England, Holland og Norge. I Danmark ved vi reelt ikke, hvordan det går. Danskernes hjælp ved de årlige tællinger er derfor uhyre vigtig. De indgår nemlig i evalueringen af pindsvinets status i Danmark. “Vi ved allerede meget mere efter en enkelt tælling, men nu handler det om at holde fast og få talt op de næste 10 år, så vi har så meget data som muligt,” forklarer Sophie Lund Rasmussen. “Vi fik mange registreringer i byerne, hvilket er naturligt, fordi det er her, de fleste bor. Derfor opfordrer vi i år danskere, med lidt ekstra overskud, til også at dække de områder, der ikke er byzoner.”

1

Danskerne bakker op om pindsvinet

“Danskerne er virkelig passionerede omkring pindsvinet. Som eksempel var én enkelt person rundt og tælle på en hel ø og indberettede 35 pindsvin. Familier, unge og ældre talte med på dagen. Jeg håber, at lige så mange eller flere bakker op i år. Husk! Det er vigtigt for tællingen, at I også husker at registrere, når I ingen pindsvin ser i jeres område. Mange tror, at det er lige meget, men det er med til at vise, hvor pindsvinet måske er i tilbagegang,” siger pindsvineforsker Sophie Lund Rasmussen.

3

Det er i villahaven, kampen skal stå

De mange talte pindsvin i byområderne bakker også op om den forskning, som viser, at pindsvinene i langt højere grad end tidligere søger mod villakvarterende. Det gør de, fordi der er færre egnede steder for dem at leve. Driften i landbrugsområderne er intensiveret igennem årtier, der bliver sprøjtet mod insekterne, som pindsvinene spiser, og dyrket ganske få forskellige slags afgrøder (monokultur). Det skaber dårlige forhold for biodiversiteten, så det kan være svært for pindsvinene at finde mad. Og når de levende hegn mellem markerne fjernes, er der heller ingen steder for pindsvinene at bo. Desto vigtigere er det, at haverne bliver indrettet pindsvinevenligt.

Psst... gå ind på wwf.dk, og læs mere om, hvordan du skaber en pindsvinevenlig have.

© Simon Læggaard / WWF-Denmark

© Jonas Lysholdt Ejderskov / WWF-Denmark

TÆL MED LØRDAG DEN 10. AUGUST 2024

Registrer dig her →

Har du en ven, kollega, søster, hundepasser eller andre der ku' få glæde af LEVENDE NATUR?

Giv magasinet til en ven. På wwf.dk/giv kan du indtaste navn og adresse, så sender vi en gratis udgave af magasinet LEVENDE NATUR med posten.

Det er ingen hemmelighed, at naturen er presset. Danske farvande gisper efter vejret, Amazonas' regnskov ryddes, og vores arter uddør med rekord fart. Heldigvis er der en masse, vi kan gøre for at hjælpe naturen tilbage i balance. Og vi er allerede i fuld gang sammen med vores mange, gode støtter. Men vi håber, at endnu flere vil blive en del af flokken og støtte vores arbejde for naturen og for vores børn og børnebørn, som skal leve i den.

Send magasinet GRATIS til en ven

Scan her eller besøg wwf.dk/giv
Så sender vi magasinet til din ven med posten.

